



# Sociologie umění



Přehled vývoje obecné sociologie

# Sociologie – věda o ...

---

- ▶ Sociologie – věda o společnosti
- ▶ Co je „společnost“?
  - ▶ Jan Keller nachází ve svém Úvodu do sociologie (1992) tři ohraničení
    - ▶ **národní stát;**
    - ▶ **společnost moderní**, jako určitá historická forma lidského soužití, která je strukturována jinak, než např. rodové pospolitosti;
    - ▶ **společnost empiricky neexistuje**, resp. "společnost existuje jen pokud se lidé chovají, jako kdyby skutečně existovala"

# Thomasův teorém

---

- ▶ „Sebenaplnující se proroctví“
  - ▶ „Definují-li aktéři situaci jako reálnou, je reálná ve svých důsledcích.“
- ▶ Například definují-li klienti situaci své banky jako obtížnou, v důsledku "fámy" začnou urychleně vybírat vklady a banka posléze, bez ohledu na skutečný výchozí stav, krachuje. Tedy definice společenské skutečnosti, které si jednající individua vytvářejí, spoluvytvářejí sociální skutečnost – jednající lidé se jimi řídí při vytváření "společnosti". Tento mechanismus má závažné důsledky pro povahu vědy o společnosti.

# Vznik sociologie - kontext

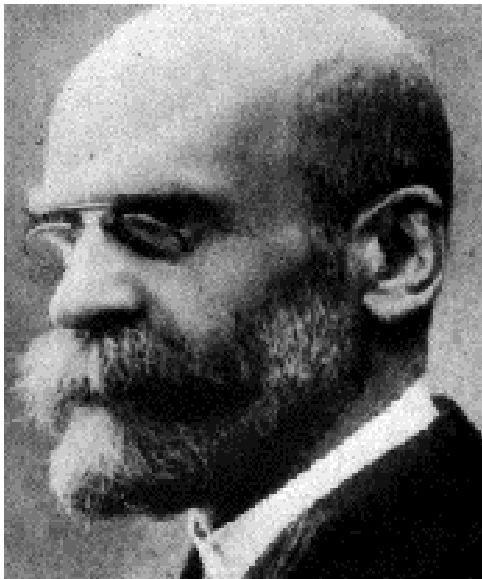
---

- ▶ společenské změny na přelomu 18. a 19. století
- ▶ přechod od tradiční k moderní společnosti
- ▶ teorie občanské společnosti, teorie objasňující průběh a anomické projevy kapitalistické modernizace předburžoazních společností
- ▶ Sociologie má od počátku přinést odpověď na otázku, **jak racionálně zvládnout svět lidí v situaci, kdy přestaly působit tradiční mechanismy reprodukce společnosti a člověk si uvědomil sám sebe v roli spolutvůrce společenské reality.**

# Hlavní postavy

---

- ▶ August Comte (1798-1857)
- ▶ Herbert Spencer (1820-1903)
- ▶ Emile Durkheim (1857-1917)
- ▶ Max Weber (1864-1920)



# „Sociologie“

---

- ▶ Slovo sociologie použil poprvé pro označení vědy o společnosti francouzský filozof **Auguste Comte** ve čtvrté části šesti-dílné práce Course de philosophie positive [Kurs pozitivní filozofie] z roku **1839**.
- ▶ 1843 označení použil v angličtině John Stuart Mill v VI. knize své Logic.

# August Comte

---

- ▶ vytvořil hierarchickou klasifikaci vědních disciplín (matematika, astronomie, fyzika, chemie, biologie, sociologie), v níž přidělil **sociologii místo střešní disciplíny všech věd o společnosti a kultuře.**
- ▶ Pozitivismus - „Nakonec v pozitivním stádiu lidský duch, vědom si, že nelze nabýt absolutních poznatků, vzdává se hledání původu a účelu vesmíru, stejně jako poznání vnitřních příčin jevů, aby se pomocí velmi složitého usuzování a pozorování věnoval objevování jejich skutečných zákonů, tj. jejich stálých vztahů následnosti a podobnosti.“

# August Comte

---

- ▶ Sociální statika – struktura řádu společnosti
- ▶ Sociální dynamika – idea („zákon“) tří stádií vývoje lidstva:
  - ▶ 1. teologické
  - ▶ 2. metafyzické
  - ▶ 3. pozitivní



# Evolutionismus

---

- ▶ Zdůraznění **vývojového hlediska** vedlo k formulaci univerzálních teorií vývoje, ke studiu vývojových stádií a srovnávacímu studiu vývoje různých společností.
- ▶ Toto výkladové paradigma bylo úzce spojeno s **pojímáním společnosti jako "organismu"**. Sociální vědy tehdy byly silně ovlivněny rozvojem biologie, především teorií vývoje druhů formulovanou Charlesem Darwinem v práci *The Origin of Species* [Původ druhů] (1859).
- ▶ Vývojové hledisko bylo ovšem v sociálních vědách akcentováno již dříve. V rovině filozofie dějin především Georgem Wilhelmem Friedrichem Hegelem (1770-1831), v sociologičtější podání u Comtea a zejména u Herberta Spencera (1820-1903).

# Herbart Spencer

---

- ▶ Společnost jako organismus – shody a rozdíly
- ▶ Pojetí evoluce
  - ▶ Svou teorii Spencer formuloval již před vydáním Darwinova hlavního spisu ve studii Progress: its law and cause [Progres, jeho zákon a příčina] (1857).
  - ▶ Evoluce je **procesem rostoucí diferenciací**, přechodem od homogenity k heterogenitě, provázeným ovšem **rostoucí integrací**. Evoluční proces údajně probíhá ve všech sférách živého i neživého světa. Jeho typickým projevem je například rostoucí dělba práce (činností) ve společnosti, která vynucuje vyšší propojenost jednotlivých aktivit.

# Hudba a evoluce

---

- ▶ **Hudba a řeč**

- ▶ Spencer (později i Simmel) vs. Darwin

- ▶ **Spencer**

- ▶ On the Origin and Function of Music [O počátku a funkci hudby] (1857)
- ▶ The Principles of Sociology, Vol. 3, 3rd Chapter: Dancer and Musician

# Spencer – hudba a evoluce

---

- ▶ "In this case, as in other cases, the general process of evolution is exemplified by the integration which has accompanied differentiation. (...)
- ▶ Beyond the unorganised body of professed musical performers, and beyond the little organised large body of professors and teachers of music, there is the assemblage of those who, having passed examinations and acquired degrees in music, are marked off more distinctly: we see the increased definiteness which accompanies integration. There are also the multitudinous local musical societies, the local musical festivals with their governing organisations; and the several incorporated colleges, with their students, professorial staff, and directors.
- ▶ Then as serving to unite these variously-constituted groups of those who give themselves to the practice of it as amateur, we have a periodical literature -sundry musical journals devoted to reports and criticism of concerts, operas, oratorios, and serving to aid musical culture while they maintain the interests of the teachers and performers." [1]
- ▶ [1]Spencer, Herbert: The Principles of Sociology, 3 vol. (Reprint, Westport Conn., Greenwood Press, 1975), 3rd vol., 214.

# Sociální darwinismus

---

- ▶ Lewis Henry Morgan
- ▶ Edward Burnett Tylor (1832–1917), britský antropolog, autor významných spisů *Researches into the Early History of Mankind and the Development of Civilization* (1865), *Primitive Culture* (1871) a *Anthropology* (1881)

# Krize evolucionismu

---

- ▶ Na konci 19. století se biologicko-naturalistické koncepce ocitly v krizi a do popředí zájmu se dostaly **psychologizující tendence** ve výkladu společenské skutečnosti.
- ▶ K hlavním zástupcům tohoto směru patří:
  - ▶ Wilhelm Wundt se svou psychologií národů,
  - ▶ Gustav LeBons s psychologií davu
  - ▶ Gabriel de Tarde, který formuloval princip nápodoby jako vysvětlení procesu vzniku ustálených institucí a vzorců chování, například módy.

# Klasikové sociologie přelomu 19. a 20. století

---

- ▶ Obrat od velkých sociologických systémů k přesnějšímu zkoumání jednotlivých oblastí sociální reality.
- ▶ Stabilizovaly se jednotlivé sociologické disciplíny jako např. sociologie náboženství, sociologie kultury, sociologie města a venkova.
- ▶ Simmel, Durkheim, Pareto, Weber

# Georg Simmel (1858-1918)

---

- ▶ Konceptce tzv. **formální sociologie**, jež má zkoumat čisté formy zespolečenštění, nikoli jejich historicky daný obsah
- ▶ Sociologie podle něj zpracovává látku dodanou ostatními vědami, které se zabývají jednotlivými stránkami sociální reality.
  
- ▶ Sociální typ, sociální pozice
- ▶ Sociální skupiny, interakce
  
- ▶ Zur Philosophieder Kunst [Kfilozofii umění] (1922)
- ▶ Psychologische und ethnologische Studien über Musik [Psychologické a etnologické studie o hudbě] (1882).



# Emile Durkheim

---

- ▶ Sociologie: pozitivní věda o společnosti, nástroj reorganizace společnosti
- ▶ Úkol sociologie: eliminace konfliktů, ustavení nového morálního řádu
- ▶ považoval za předmět sociologie kolektivní vědomí
- ▶ Les règles de la méthode sociologique, [Pravidla sociologické metody] (1895, česky 1926).

# Durkheim – „Pravidla metody“

---

- ▶ Sociologie je podle Durkheima vědou o sociálních faktech.
- ▶ "Sociálním faktem [fait social] je každý druh jednání, ustálený nebo ne, schopný vnějšího tlaku na jedince; anebo takový, který je v rozsahu dané společnosti všeobecný, ale má při tom svůj vlastní život nezávislý na svých individuálních projevech" (Durkheim 1919: 19).
- ▶ Sociální realita je specifickým druhem reality, který se vyznačuje:
  - ▶ 1. nezávislostí na individuálních vědomích
  - ▶ 2. schopností vyvíjet tlak na individuální vědomí

## Durkheim – „Pravidla metody“

---

- ▶ Základním pravidlem metody, která podle Durkheima umožňuje objektivní vědecké poznání sociální reality, je příkaz **považovat sociální fakta za věci**, které jsou na individuálních vědomích právě tak nezávislé jako předměty (věci), jimiž se zabývají přírodní vědy.
- ▶ Sociolog se musí důsledně vyhýbat všem každodenním představám o společenských jevech, které mají členové společnosti, musí se **vyhýbat všem předvědeckým pojmům** [prénotions].

# Max Weber

---

- ▶ Sociologie: nehodnotící, rozumějící
- ▶ Sociální jednání (předmět sociologie)
  - ▶ chování, jemuž zúčastnění přiřkládají smysl a orientují jeho průběh podle reakcí druhých
- ▶ Ideální typy
  - ▶ konstrukty umožňující poznání



# Max Weber

---

- ▶ **Panství – moc, jako prosazení vlastní vůle**
  - ▶ Tradiční – autorita odvozena od „něčeho odedávna uznávaného“
  - ▶ Charismatické – nadpřirozené schopnosti vůdce; dynamické, nestálé
  - ▶ Legální – byrokratický aparát – odborně školený úředník
- ▶ **Die Rationalen und soziologischen Grundlagen der Musik, 1921 (fragment)**
- ▶ **Protestantská etika a duch kapitalismu**
  - ▶ „duch kapitalismu“



## 20. století - tendence

---

- ▶ Empirický výzkum
- ▶ Teorie středního dosahu
- ▶ Strukturalismus / antropologie
- ▶ Postmoderna